

Die Presse: Intervju sa visokim predstavnikom Christianom Schmidtom

Wieland Schneider

Die Presse: Milorad Dodik, koji izigrava moćnika među bosanskim Srbima, prijetio je da će Vas izbaciti i da Vam više neće dozvoliti da uđete u drugi dio Bosne i Hercegovine, u Republiku Srpsku, koju kontrolira. Kako možete u tim okolnostima obavljati svoju dužnost?

Christian Schmidt: Tako što tvrdoglavo ostanete pri svojim zadacima i mandatu. Dio ponašanja gospodina Dodika otpisujem na balkansku retoriku. Onda ostaje još jedan dio koji ima ozbiljnu pozadinu. Svojim posljednjim posjetama u RS sam pokazao da idem tamo gdje smatram da je ispravno otići. Dodiku mora biti jasno da se svojim ponašanjem izbacuje iz igre. Nije puno ostalo od svih njegovih tirada od prije dvije-tri sedmice. Ali, ostala je sasvim jasna poruka suprotstavljanja Daytonskom mirovnom ugovoru, a na to niko nema pravo.

Die Presse: Šta ćete poduzeti protiv toga?

Christian Schmidt: U suštini, Dodika bi trebalo štititi od njega samog. Svako ko dovodi u pitanje Dayton, dobit će jasan odgovor. Ne želim detaljisati o tome koji su mi sve alati na raspolaganju. Ali ću ponoviti ono što sam već rekao: sve su opcije otvorene. Sve što je moguće po Daytonskom ugovoru i boskim ovlastima (prim. aut.: široke ovlasti koje ima visoki predstavnik, od donošenja zakona do izbacivanja političara).

Die Presse: Jedan sud u BiH je potvrdio optužnicu protiv Dodika zbog zloupotrebe položaja, jer odbija da u budućnosti objavljuje Vaše odluke u Službenom listu RS-a. Ne vodi li to ka zaoštavanju situacije?

Christian Schmidt: Prijateljski savjetujem da se RS ne uzima kao talac za ostvarenje ličnih interesa. Znam da u RS-u ni oni, koji nekada moraju javno pljeskati u znak odobravanja, ne stoje iza onoga što Dodik radi. Sada se igra i time da u RS-u donese rigidan zakon o nevladinim organizacijama. Tu postaje jasno: neko želi ići u pravcu autokratije. Naša je odgovornost da u Republici Srpskoj štitimo građanska i ljudska prava.

Die Presse: Kakvu ulogu, od napada na Ukrajinu, ima Rusija u Bosni i Hercegovini? I koja je tu uloga Dodika?

Christian Schmidt: Sa ratom u Ukrajini, Zapadni Balkan je dobio na geostrateškoj važnosti koja, u suštini, uopće ne odgovara političkoj i ekonomskoj veličini te regije. Potencijalno je područje za rusku intervenciju. Dodik pokušava svoje poslove odrađivati sa Rusijom. Istina, ruski predsjednik Vladimir Putin ga ponekad i primi u posjetu. Mislim da su veoma male Dodikove sposobnosti da napravi nešto strateško. Jedino što jeste, to je da može praviti probleme, kada to požele u Moskvi.

Die Presse: Bosanski intelektualci i multietničke snage su kritizirale da Izborni zakon kojeg ste donijeli daje prednost nacionalističkim strankama.

Christian Schmidt: Niti mi je namjera da u prednost dovedim nacionalističke grupe, niti da blokiram multietničke stranke. Kada sam došao, zatekao sam u Federaciji (prim. aut.: drugi dio zemlje, pored Republike Srpske) nefunkcionalan Ustavni sud i vladu u tehničkom mandatu koja je više od četiri godine bila na vlasti. Moj je zadatak bio da prekinem te blokade.

Die Presse: Mogli ste djelovati na osnovu takozvanih bonskih ovlasti. Ali, jesu li ove ovlasti, jednako kao i Vaš mandat visokog predstavnika, još u skladu sa vremenom? Zar djelovanje visokog predstavnika nije nedemokratsko?

Christian Schmidt: Ono što Daytonski ugovor predviđa svojim kontrolnim instrumentima je, u konačnici, nedemokratski. No,

to je nastalo pod utiskom genocida u Srebrenici i sa idejom da se tako nešto više nikada ne smije dogoditi. Ovo je nešto što se veoma rado skriva. Svaki put provjerim hoću li iskoristiti bonske ovlasti. Uvijek je bolje ako ih ne morate koristiti. Ali, ako više nema funkcionalnosti, onda se mora nešto poduzeti. Ranije je bilo prijedloga za izmjene Izbornog zakona za cijelu Bosnu i Hercegovinu. I šta se iz toga izrodilo? Nula zarez nula, nula. U Bosni i Hercegovini je blokiranje paradna disciplina. Međutim, ako dejtonske institucije još uvijek treba da su efikasne i kako bi se zemlji obezbijedio prelaz u demokraciju, postavlja se i sljedeće pitanje: Da li smo posljednjih godina mi, u međunarodnoj zajednici, i nosioci odgovornosti u Bosni i Hercegovini radili ispravno?

Die Presse: Ali, šta to znači za budućnost zemlje – i u odnosu na Dodikove stalne prijetnje da će odvojiti RS?

Christian Schmidt: Možemo li dopustiti to, da neko poput Dodika želi da dio zemlje pretvori u Pridnjestrovlje Balkana? Bosna i Hercegovina bez međunarodne zajednice, bez EU i SAD-a, ne bi kod ljudi jačala osjećaj sigurnosti. Prođimo u mislima jedan eksperiment: Kažemo da je vrijeme visokog predstavnika i drugih međunarodnih kontrolnih instanci odavno trebalo završiti. Spakujemo se i odemo. Gdje bismo onda bili za dvije godine? Onda bi jako, jako puno ljudi u Bosni i Hercegovini također spakovalo svoje kofere. Napuštanje ove zemlje je i tako već poprimilo dramatične razmjere, desetine hiljada svake godine. Čak i ako u načelu razumijem kritiku koja se upućuje mom mandatu, istovremeno moram reći: brutalna realnost je da u Bosni i Hercegovini do sada nije završen proces pomirenja.

Die Presse: Ali, kako dugo još trebaju ostati međunarodne institucije?

Christian Schmidt: Naravno da neće moći ostati ovako još narednih 20 godina. Međutim, još su nam potrebne za prelazak u evropsku integraciju. Isto tako nije dovoljno reći: za nekoliko godina će sve zemlje Zapadnog Balkana biti dio EU.

Moramo ponuditi međukorake. Ako se u narednih pet godina za mlade ljude ne desi ništa što bi bilo prepoznatljivo, bolja vladavina prava ili integracija u EU, izgubit ćemo dio stanovništva koji društvu daje dinamiku. I to u tolikoj mjeri da će biti još teže prevazići tradicionalne narative nacionalizma.